

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě ve věci vyloučení studenta ze školy za chování mimo školu

A. Závěry šetření

V březnu 2016 jsem vydala zprávu o šetření, ve které jsem shledala pochybení na straně Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“) při postihu studenta za chování mimo školu. Měla jsem za to, že ministerstvo dostatečně nezohlednilo specifické prostředí vyšších odborných škol a teorii distančního deliktu (uvedenou ve stanovisku ministerstva z roku 2011).

B. Vyjádření úřadu

Ministerstvo k mým závěrům uvedlo, že teorie distančního deliktu byla ve stanovisku spíše akademickou úvahou. Platí, že by školy měly jako školní disciplinární delikt postihovat pouze takové jednání, které je co do času a místa vymezeno rámcem činnosti školy nebo které je do tohoto rámce prokazatelně orientováno.¹

Jako opatření k nápravě ministerstvo přislíbilo, že s mými závěry seznámí vedoucí odborů školství krajských úřadů. Zároveň mi ministerstvo umožnilo připomínkovat nový metodický pokyn k řešení šikany na školách.²

Oceňuji, že ministerstvo přislíbilo seznámit s mými závěry pracovníky krajských úřadů. Jsem také ráda, že jsem mohla nahlédnout do nového metodického pokynu k šikaně již v době jeho tvorby. K hlavní části materiálu jsem neměla připomínky.

Metodický pokyn v hlavní části odkazuje na speciální materiál ke kyberšikaně, který vznikl již v roce 2010.³ Dokument považuji za kvalitně zpracovaný. Mám výhrady pouze k části, která dává škole praktický návod, jak v případě kyberšikany postupovat.⁴

C. Závěrečné hodnocení

Opatření ministerstva z tohoto důvodu nepovažuji za dostatečné. Vydávám proto své závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.⁵ Součástí stanoviska je návrh opatření k nápravě.

1 blíže viz vyjádření náměstka pro řízení sekce vzdělávání Mgr. Václava Pícla ze dne 19. května 2016, č. j. MSMT-21731/2013-7.

2 metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních, dostupný na <http://www.msmt.cz/file/38988/>.

3 Příloha č. 7 – Kyberšikana Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (Dokument MŠMT č. j. 21291/2010-28), dostupný na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>.

4 Plné znění této části uvádím v příloze č. 1 tohoto stanoviska.

5 zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

Materiál ke kyberšikaně škole nabízí dva návody, co dělat, pokud je obětí kyberšikany její vlastní žák. Postupy se odlišují podle toho, zda se kyberšikana děje během vyučování. Rozdíl se projeví především v možnosti použít kázeňská opatření a snížit známku z chování:

- (1) Pokud se kyberšikana děje během vyučování, pak škola pomůže oběti zajistit důkazy, řídí se svým krizovým plánem na šikanu a v závažnějších případech kontaktuje policii či orgán sociálně-právní ochrany dětí. Sama celý případ prošetří, o závěrech informuje zasažené žáky a udělí tresty.
- (2) Pokud ke kyberšikaně nedošlo během vyučování, škola nemůže udělovat kázeňské tresty ani snížené známky z chování. Škola může působit pouze preventivně – provést sociometrii v zasažené třídě, pracovat s rodiči oběti, informovat žáky o postupu řešení kyberšikany, předat případ na policii či soud.

Těší mě, že materiál dává v druhém bodě školám konkrétní návod i pro případy, které nemusejí přímo spadat do působnosti školy. Zároveň se domnívám, že omezení kázeňských trestů a snížení známky z chování za kyberšikanu, která se děje pouze během vyučování, je příliš zužující a neodpovídá současnému stavu⁶ (například s ohledem na rozvoj moderních technologií).

Ministerstvo v reakci na mou zprávu uvedlo, že za školní disciplinární delikt lze považovat i jednání, které je **prokazatelně orientováno do rámce činnosti školy**. Obávám se, že současné znění materiálu by mohlo z postihu vyloučit ty případy kyberšikany, které byly prokazatelně orientovány do činnosti školy, ale nestaly se během vyučování.

V závěru tohoto stanoviska proto navrhuji znění materiálu upravit. Zároveň si uvědomuji, že v praxi nemusí být zřejmé, kdy jde o jednání prokazatelně orientované do činnosti školy. Školský zákon takové jednání nevymezuje. Není mi ani známo, že by na toto téma existovala relevantní judikatura českých soudů. Inspiruji se proto rozhodnutími amerických soudů, byť jsem si vědoma toho, že situace ve Spojených státech amerických není zcela přenositelná na české prostředí.

Nejnámější je případ studentky Kary Kowalski,⁷ která mimo vyučování na svém domácím počítači vytvořila na sociální síti Myspace profil jménem „S.A.S.H.“ („Students Against Sluts Herpes“, volně přeloženo jako Studenti proti herpesové couře) hanobící její spolužačku. Škola jí za to uložila pětidenní zákaz školy, zákaz návštěvy společenských školních akcí a zákaz dalších mimoškolních aktivit. Studentka se kvůli tomu obrátila na soud. Svůj spor však prohrála. Na stranu školy se nejdříve postavil okresní soud a jeho rozhodnutí následně potvrdil i odvolací soud.

6 Z tematické zprávy České školní inspekce plyne, že počet případů kyberšikany vzrůstá. Jako druhým nejčastějším projevem šikany (po šikaně slovní) uváděly základní a střední školy šikanu skrze SMS, sociální sítě, webové stránky apod. Česká školní inspekce. *Tematická zpráva – Prevence a řešení šikany a dalších projevů rizikového chování ve školách*. [online]. Praha: Česká školní inspekce, září 2016. [cit. 2016-12-02]. Dostupné z: http://www.csicr.cz/html/TZ_prevence_sikany/flipviewerexpress.html.

7 Kowalski versus Berkeley County, 652 F.3d 565, 2011 ILRC 2297, 32 ILRD 529 (4th Cir. 2011).

Odvolací soud své rozhodnutí odůvodnil tím, že byť se její jednání odehrávalo mimo vyučování, tak musela vědět, že se dosah projevů ve školním prostředí – jako první navštívil hanobící stránku jiný žák školy ze školního počítače po vyučování, komunikace nadále probíhala mezi studenty školy, napadená studentka a její rodiče se bránili na půdě školy. Důsledkem kyberšikany pak bylo to, že napadená studentka zameškala školu, aby se vyhnula dalšímu ponižování.⁸

V návaznosti na tuto judikaturu se v odborné literatuře ke svobodě projevu na amerických veřejných školách uvádí, že u sporných případů se primárně musí hledat vazba ke školnímu prostředí.⁹ Musí jít o online projev, který se týká školy, žáků, zaměstnanců školy či školní komunity. Zároveň musí mít tento projev výrazně negativní dopad do školního prostředí nebo takové narušení musí intenzivně a bezprostředně hrozit. Příkladem se uvádějí tři typy projevů:¹⁰

- (1) porušení práv jiného studenta (např. facebooková skupina „Nenávidíme zrzavého Pepu z III. B“),
- (2) podstatné narušení školní výuky (např. blog vybízející ke studentskému bojkotu hodin matematiky),
- (3) vytvoření negativního prostředí, které fakticky znemožňuje studentům podílet se na výuce (např. twitterový účet „Protestujeme proti černošům ve sportovních týmech naší školy“ bez jmenování konkrétního žáka).

Domnívám se, že škola by měla jako školní disciplinární delikt prošetřovat i takové jednání, které byť se neodehrálo během vyučování, **týkalo se školy, žáků, zaměstnanců školy či školní komunity a zároveň mělo výrazně negativní dopad do školního prostředí nebo takové narušení intenzivně a bezprostředně hrozí**. Mám za to, že takové případy by v souladu s postojem ministerstva byly jednáním prokazatelně orientovaným do rámce činnosti školy. V tomto duchu by také měl být formulován materiál ke kyberšikaně.

D. Opatření k nápravě

Ministerstvu navrhuji, aby upravilo metodický pokyn ke kyberšikaně tak, aby zohledňoval i jednání prokazatelně orientované do činnosti školy. Konkrétní návrh, jak je možné materiál upravit, uvádím v příloze č. 2 k tomuto stanovisku.

Závěrečné stanovisko zasílám ministryni školství, mládeže a tělovýchovy a žádám, aby mi podle ustanovení § 20 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv sdělila, zda provedla navržená opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

8 tamtéž.

9 HOLUBOVÁ, Eliška. Právo a (školní) pořádek: hledání rovnováhy mezi svobodou projevu a veřejným vzděláváním v USA. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Právo na vzdělání*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2014. ISBN 9788021069503, s.122–123.

10 tamtéž, s. 123

Pokud ministerstvo nepřijme navržená opatření k nápravě nebo provedená opatření nebudou považovat za dostatečná, podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyrozumím vládu, případně mohu o svých zjištěních informovat veřejnost.

Brno 6. prosince 2016

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(stanovisko je opatřeno elektronickým podpisem)

Příloha č. 1 – Stávající znění materiálu ke kyberšikaně¹¹

Týká se kyberšikana žáka mé školy (ať už v pozici oběti či útočníka)?

→ **Ne:** Jak jsem se informaci dozvěděl?

→ Nahlásil mi to můj žák: Pokud k vám mají děti důvěru, mohou se vám svěřovat i s problémy např. svých kamarádů z jiných škol. Měli byste žáka vyslechnout a dát mu praktické rady, kam se jeho kamarád může obrátit pro pomoc, jak má zajistit důkazy apod. Zeptejte se po pár dnech svého žáka, který vám věc nahlásil, jak vše pokračuje. Leckdy může znamenat „kamarádovi se stalo“ naopak „mně se děje, ale ještě nemám odvahu o tom mluvit“.

→ Zaslechl(a) jsem to z důvěryhodných zdrojů: Zde záleží na vašem přístupu, zda se v případě chcete osobně angažovat, např. radou. Není to věc školy.

→ **Ano:** Děje se kyberšikana během vyučování?

→ **Ne:** Škola nemůže udělovat kázeňské tresty, popř. snížené známky z chování za činnost, která se nestala během vyučování. To ovšem neznamená, že by škola neměla kyberšikana řešit alespoň v následujících základních bodech:

- Zjistěte informace o tom, jakých všech tříd se případ kyberšikany týká. Ve všech zasažených třídách pak proveďte sociometrii – z 80% je kyberšikana pouze doplňkem šikany tváří v tvář, a proto je velice pravděpodobné, že šikana ve vaší škole probíhá. Pokud se toto podezření potvrdí, postupujte podle zpracovaného krizového plánu na šikanu.
- Doporučte rodičům oběti, aby se v případě kyberšikany svého dítěte obrátili na Policii ČR, popř. podali žalobu k soudu.
- Informujte (se souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka nezletilého) zasažené žáky o postupu při řešení kyberšikany. Sdělte jim, že škola trestat v tomto případě nemůže, a proto byl případ předán policii/soudu. Děti potřebují vědět, že za každé nepřiměřené chování přijde trest.

→ **Ano:**

- Škola pomůže oběti zajistit důkazy.
- Škola postupuje podle krizového plánu na šikanu.
- V závažnějších případech kyberšikany (kyberšikana naplňuje skutkovou podstatu trestného činu) škola kontaktuje Policii ČR a orgán sociálně-právní ochrany dětí.
- Škola informuje zasažené žáky o výsledcích šetření ve škole a udělených trestech.

¹¹ Příloha č. 7 - Kyberšikana Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (dokument MŠMT č. j. 21291/2010-28), s. 15, dostupný na <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>.

Příloha č. 2 – Navrhované znění materiálu ke kyberšikaně¹²

Týká se kyberšikana žáka mé školy (ať už v pozici oběti či útočníka)?

... (pozn. z důvodu přehlednosti zkráceno, ponechat stávající znění)

→ **Ano:** Děje se kyberšikana během vyučování?

→ **Ne:** Je jednání prokazatelně orientované do činnosti školy (týká se žáků či zaměstnanců školy a zároveň má výrazně negativní dopad do školního prostředí nebo takové narušení intenzivně a bezprostředně hrozí)?

→ **Ano:**

- Škola pomůže oběti zajistit důkazy.
- Škola postupuje podle krizového plánu na šikanu.
- V závažnějších případech kyberšikany (kyberšikana naplňuje skutkovou podstatu trestného činu) škola kontaktuje Policii ČR a orgán sociálně-právní ochrany dětí.
- Škola informuje zasažené žáky o výsledcích šetření ve škole a udělených trestech.

→ **Ne:**

Škola nemůže udělovat kázeňské tresty, popř. snížené známky z chování za činnost, která se nestala během vyučování. To ovšem neznamená, že by škola neměla kyberšikanu řešit alespoň v následujících základních bodech:

- Zjistěte informace o tom, jakých všech tříd se případ kyberšikany týká. Ve všech zasažených třídách pak proveďte sociometrii – z 80% je kyberšikana pouze doplňkem šikany tváří v tvář, a proto je velice pravděpodobné, že šikana ve vaší škole probíhá. Pokud se toto podezření potvrdí, postupujte podle zpracovaného krizového plánu na šikanu.
- Doporučte rodičům oběti, aby se v případě kyberšikany svého dítěte obrátili na Policii ČR, popř. podali žalobu k soudu.
- Informujte (se souhlasem zletilého žáka nebo zákonného zástupce žáka nezletilého) zasažené žáky o postupu při řešení kyberšikany. Sdělte jim, že škola trestat v tomto případě nemůže, a proto byl případ předán policii/soudu. Děti potřebují vědět, že za každé nepřiměřené chování přijde trest.

→ **Ano:**

... (pozn. z důvodu přehlednosti zkráceno, ponechat stávající znění)

¹² Navrhované změny jsou označeny červeně.